

Solomon Nortap

12 İLLİK
KÖLƏLİK

Tərcüməçi:
Xalid Kazımlı

qanun nəşriyyatı

Solomon Northup

TWELVE YEARS

A SLAVE

Azad doğulmuş qaradərili Solomon zorla kölə edilir və illərlə fiziki, mənəvi əzab içində yaşamasına baxmayaraq, ümidini itirmir. Ağlının, iradəsinin hesabına köləlikdən xilas olmağa çalışır. Bu mühitdə “ağlar” “qaralar”ı adam saymır, onları ev heyvanlarından ayırmır, “danışa bilən heyvanlar” hesab edir, azacıq itaətsizlik göstərəni amansızcasına döyür, işgəncə verir, hətta öldürürlər...

Bu avtobioqrafik roman 12 il əsirlikdə olan Solomonun yaşantıları vasitəsilə XIX əsr Amerikasında köləlik sisteminin bütün vəhşiliyini, irqçilik və ədalətsizliyin insan həyatını necə məhv etdiyini çılpalığı ilə göstərir.

Solomon öz köle paltarıyla plantasiyada

Solomon Koo Thieb

Solomon Nortapın Red-River dərəsindəki plantasiya-ya – Tom dayının kölə həyatının keçdiyi həmin yerlərə gətirilməsi qeyri-adi təsadüfdür. Solomonun bu plantasiya, oradakı həyat tərzini haqda hekayəsi və onun təsvir etdiyi bəzi hadisələr iki tarixçənin heyrətamiz paralelini yaradır.

HARRİYET BİÇER-STOU:

“Tom dayının daxması”na açar Adı bütün dünyada böyük islahatla bağlı olan Harriyet Biçer Stouya böyük ehtiramla həsr olunur. Bu hekayət onun “Tom dayının daxması”na daha bir açardır.

SOLOMON NORTAPIN HEKAYƏTİ

I fəsil

Giriş – Nəsil şəcərəsi – Nortap ailəsi – Doğuş və valideynlər – Mintus Nortap – Enni Hempton ilə nikah – Xoş məramlar – Şampleyn kanalı – Kanadaya səfər – Fermerlik – Skripka – Aşçılıq – Saramaqoya keçid – Parker və Perri – Qullar və köləlik – Uşaqlar – Bəlalərin başlanğıcı.

Mən azad insan olaraq doğulduğum və otuz ildən artıq müddətdə azad ştatda azadlığın bəhrələrindən daddığım, sonda qaçırılaraq köləliyə satıldığım, 1853-cü ilin yanvar ayında xoşbəxt xilasım qədər 12 il kölə olaraq qaldığım üçün belə bir ehtimal səsləndi ki, mənim həyatım və taleyim haqqında hekayətim cəmiyyətə maraqlı olacaq.

Azad həyata qayıtdığım andan bütün şimal ştatlarında köləlik məsələsinə artmaqda olan maraq mənim diqqətimdən yayınmırdı. Hazırda köləliyin ştrixlərinin daha cazibədar və daha ürküdücü aspektdə təsvirinə iddia edən misilsiz sayda bədii təxəyyül əsərləri əldən-ələ keçir və anladığım qədəriylə şərhlər və müzakirələr üçün münbit mövzu əmələ gətirir.

Mən köləlik haqqında yalnız öz müşahidələrimin yol verdiyi qədər, onu öz vücudumda hiss və dərk etdiyim qədər mülahizə yürüdə bilərəm. Mənim məqsədim faktları doğru-dürüst izhar etmək, həyatımın hekayətini mübaligə olmadan təkrarlamaqdır, hətta bədii təxəyyülün belə bu amansız ədalətsizliyin və sərt köləlik həyatının mənzərəsini təsvir etməyə qadir olub-olmadığını müəyyən etməyi başqalarına təqdim etməkdir.

Əldə edə bildiyim məlumata görə mənim ata tərəfdən əcdadlarım Rod-Aylenddə qul olublar. Onlar Nortap soyadı daşıyan nəsilə mənsublarmış. Bu nəslin nümayəndələrindən biri Nyu-York ştatına köçüb, Husikdə, Rensler qraflığında məskunlaşıb. O, özüylə Mintus Nortapı, mənim atamı götürüb. Təxminən əlli il əvvəl bu centlmenin ölümündən sonra, atam onun vəsiyyətinə qeyd etdirdiyi tapşırığa əsasən, azadlıq əldə edərək, azad adam olub.

Ailənin qohumu, əcdadlarımla yanaşı yaşadığı və qulluq etdiyi, hazırda mənə məxsus olan soyadı qəbul edilən şəxs – cənab Henri B.Nortap Səndi-Hilldəndir, olduqca ləyaqətli vəkil və insandır. Təriqətin iradəsi ilə

mən öz hazırkı azadlığımı və arvad-uşağımın yanına qayıtmağımı ona borcluyam. Bu faktı nəzərə alaraq, onun taleyimə həmişə dəyişməz qayğı göstərdiyini ifadə etmək mümkündür.

Azadlıq qazanandan tezliklə sonra atam Nyu-York ştatının Esseks qraflığında yerləşən Monerva şəhərciyinə daşınıb, mən də 1808-ci ilin iyul ayında orada doğulmuşam. O, sözügedən şəhərdə uzun müddət qalıb, ya qalmayıb, mənim bunu dəqiqliyi ilə öyrənmək imkanım yoxdur. Atam oradan Vaşinqton qraflığının Qrinvil şəhərinə köçüb və Slayboro adıyla tanınan kiçik bir məkanda yurd salıb. O, orada özünün əvvəlki ağasının daha bir qohumu olan Klark Nortapın fermasında bir neçə il işləyib. Atam oradan da Sendi-Hill kəndindən şimaldakı Moss-stritə, Oldenin fermasına gedib. Ondan sonra isə hazırda Rassel Prettə məxsus olan və Fort-Edvardın yaxınlığında yerləşən fermaya keçib. Atam 1829-cu ilin noyabr ayına qədər, ölümünədək bu fermada yaşadı. O, özündən sonra dul qadın və iki uşaq – məni və böyük qardaşım Cozefi qoyub getdi. Qardaşım hazırda Osveqo dairəsində, eyniadlı şəhərin yaxınlığında yaşayır; anam isə mən köləlikdə olanda vəfat edib.

Doğuluşdan kölə olsa da və mənim binəsib irqimin məruz qaldığı çoxlu pis durumlar yaşasa da, atam zəhmətkeşliyinə və dürüstlüyünə görə hörmətli adam idi. Bunu hazırda yaşayan və onu tanıyan çoxları təsdiq etməyə hazırdır. Onun bütün həyatı sakit torpaq əməyi ilə keçmişdi. O, heç zaman özünə, sanki xüsusi olaraq Afrikadan çıxanlar üçün təyin olunmuş daha mənfəətli

peşələrdən birini seçməmişdi. Bununla yanaşı, o, bizə, bizim ictimai təbəqəmizdən olan uşaqlara uyğun olan adi biliklərdən daha üstün təhsil vermişdi. Atam bu duruma öz zəhmətkeşliyinə və seçkilərdə səs vermək hüququ verən əmlak senzini aşmağa kifayət edəcək qədər maddi imkana malik olduğuna görə yetişmişdi. Onun bizə öz gəncliyi barədə danışmaq şəkəri vardı. O həmişə evində kölə olduğu ağanın ailəsinə ürəkdən bağlılıq, hətta ən isti sevgi hissləri bəsləsə də, köləlik üsullarından yaxşı baş çıxarırdı və öz irqinin alçaldılmasından yanğıyla danışırdı. O, bizim beynimizə mənəvi hisslər aşılamağa çalışırdı və bizə öz yaratdıqlarını, həm aşağıdakıların, həm də alilərin qayğısına qalan Ona inam bəsləməyi və etiqad etməyi öyrədirdi. O vaxtdan bəri onun ata məsləhətlərini mən tez-tez Luiziananın uzaq və bərbad məhallarındakı kölə daxmalarında uzanaraq, qəddar ağanın əlindən mənə yetirilən, haqq etmədiyim yaraların sızılı verən ağrısını yaşaya-yaşaya xatırlayır, yalnız onu arzu edirdim ki, kaş atamı örtən məzar məni də zalım ağanın qırmancından qoruyaydı!

Sendi-Hilldəki kilsə məzarlığında sadə məzarüstü daş onun öz borcunu ləyaqətlə yetirərək, Tanrının ona əbədi olaraq təyin etdiyi sadə bir dairədə uyuduğu yeri göstərir.

O zamana qədər mən əsasən atamla birlikdə fermer əməyi ilə məşğul idim. Mənə düşən istirahət saatını bir qayda olaraq kitab oxumaqla, ya da skripka çalmaqla keçirirdim – bu əyləncə mənim gəncliyimin başlıca zövqü idi. O, sonralar da bəxtimə düşən, sadəlövh varlığa həzz